

NEPRODEJNÉ

ESDP EVROPSKÉ PERSPEKTIVY ÚZEMNÍHO ROZVOJE

Směrem k vyváženému a trvale udržitelnému
rozvoji území Evropské unie

Přijato v Postupimi ministry zemí EU,
kteří zodpovídají za územní plánování
Květen 1999

Vydala Evropská unie

ČESKÝ PŘEKLAD

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, Odbor územního plánování

Zpracoval: Výbor pro územní rozvoj

Řada dodatečných informací o Evropské unii je k dispozici na Internetu. Tyto informace jsou na webové stránce (<http://europe.eu.int>) a na webové stránce Info regio Website (<http://info regio.cec.eu.int>).

Lucemburk: Úřad pro oficiální publikace Evropských společenství, 1999

ISBN 92-826-7658-6

© European Communities, 1999

Reprodukce je povolena s výhradou, že bude informován příslušný zdroj.

Český překlad z anglického originálu „European Spatial Development Perspective“ byl zpracován na zakázku Odboru územního plánování MMR (Český překlad je k dispozici také na webové stránce (<http://www.uur.cz/>)).

Pracovní překlad:

MEDIA MARKET International Language Services Praha, spol. s r.o.

Odborná redakce překladu:

Ústav územního rozvoje, Brno

Sazba a tisk:

Graphic Line Praha, spol. s r.o., Antala Staška 32, Praha 4

Evropské perspektivy územního rozvoje

Informace k českému vydání

Dokument „Evropské perspektivy územního rozvoje“ (**ESDP - EUROPEAN SPATIAL DEVELOPMENT PERSPECTIVE**) byl zpracováván Evropskou komisí od roku 1994. Na základě prvního oficiálního návrhu, který byl předložen ministrům států EU, zodpovědným za územní plánování v Noordwijku v červnu 1997, došlo k rozsáhlým konzultacím ve všech členských zemích. Významným mezníkem bylo setkání ministrů v Glasgowě v červenci 1998, kde byl předložen koncept definitivního návrhu a konference ve Vídni na podzim roku 1998 (viz časopis *Urbanismus a územní rozvoj* č. 1/1999). Definitivní návrh byl přijat v Postupimi v květnu 1999 ministry členských zemí EU, zodpovědnými za územní plánování.

Český překlad pořídil a vydal odbor územního plánování Ministerstva pro místní rozvoj s laskavým svolením Evropské komise a za souhlasu příslušných zástupců členských zemí EU, který zprostředkovala stálá mise ČR při EU.

Odbornou redakci překladu a jeho lektorování provedl Ústav územního rozvoje Brno.

^{*)} **Poznámky lektora:**

- Anglický výraz „spatial“ je možno překládat jako „prostorový“ nebo „územní“. V celém textu je dodržena konvence používání termínu „územní“.
- Anglický termín „policy“ má v anglosaských zemích poněkud jiný význam než „politika“ v češtině. Politikou se myslí nejen vytýčení určité linie, ale i soubor nástrojů na uskutečnění této linie. Výraz „policy“ (množné číslo „policies“) se může také překládat jako „zásady“, „koncepce“, nebo „strategie“.
- Výraz „policy options“ se do češtiny překládá velmi obtížně. Nejpřesnější, i když neobvyklé, by bylo překládat jej jako „politické opce“. Opce znamená právo volby, t.j. právo rozhodnout se pro určitou politiku. V zájmu srozumitelnosti jej překládáme jako „varianty politiky“, i když tento překlad není zcela přesný.

Vážení čtenáři,

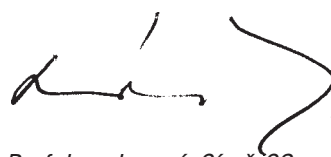
považuji za velmi důležité zpřístupnit široké veřejnosti dokument zemí Evropské unie „Evropské perspektivy územního rozvoje“.

Prezentuje společně zformulovaný názor EU na politiku územního rozvoje členských zemí i ve vztahu k dalším zemím, které se stanou plnými členy EU. Tato politika je charakterizována s důrazem na trvale udržitelný rozvoj území, který je chápán jako otázka ekonomické i sociální soudržnosti, zachování přírodního a kulturního dědictví a vyvážené schopnosti soutěže ve společném evropském prostoru.

„Evropské perspektivy územního rozvoje“ jsou proto i cenným zdrojem informací a inspiračním podkladem pro usměrňování územního rozvoje České republiky. Příprava na vstup do EU a proces jejího rozšiřování přináší specifické výzvy. Výchozí situaci území naší republiky je totiž možné transformovat ve významnou příležitost a výzvu pro jeho další rozvoj, s cílem vyhnout se takovému rozvoji územních struktur, které se v některých členských státech EU projeví jako méně vhodné.

Cílem textu „Evropské perspektivy územního rozvoje“ je napomoci integraci a územní koordinaci společného evropského prostoru. S tím souvisí mimo jiné i plánované rozšíření nadnárodní dopravní infrastruktury, ekologická obnova restrukturalizovaných průmyslových ploch a změny ve venkovských regionech.

Příprava území naší republiky na integraci do Evropské unie je významným úkolem našeho územního plánování a jeho spolupráce na evropské úrovni.

*Prof. Ing. Jaromír Císař, CSc.
ministr pro místní rozvoj*

V Praze, dne 7.3.2000

ESDP

(European Spatial Development Perspective)

Evropské perspektivy územního rozvoje

Směrem k vyváženému a trvale udržitelnému rozvoji území Evropské unie

(1) Ministři odpovědní za územní plánování v členských státech Evropské unie a člen Evropské komise odpovědný za regionální politiku na setkání v Postupimi zdůraznili, že uzavření politické diskuse o evropské perspektivě územního rozvoje (ESDP) je významným krokem při prohlubování evropské integrace.

(2) Přijetím ESDP dosáhly členské státy a Komise dohody o společných cílech a koncepcích budoucího rozvoje území Evropské unie.

(3) Záměrem politiky v oblasti územního rozvoje je působit ve směru k dosažení vyváženého a trvale udržitelného rozvoje území Evropské unie. Podle názoru zúčastněných ministrů je důležité zajistit, aby ve všech oblastech EU byly shodně dosaženy tři základní cíle evropské politiky:

- ekonomická a sociální soudržnost;
- zachování a spravování přírodních zdrojů a kulturního dědictví;
- vyváženější soutěživost evropského území.

ESDP představuje vhodný politický rámec pro sektorovou politiku Společenství a členských států, která má územní dopad, a rovněž pro regionální a místní orgány, s cílem dosáhnout vyváženého a trvale udržitelného rozvoje evropského teritoria.

(4) V zájmu užší evropské integrace považují ministři při regionálním rozvoji za nutnou spolupráci mezi členskými státy a mezi jejich regiony a místními orgány. Regionální a místní orgány musejí v budoucnu pracovat společně bez ohledu na státní hranice. ESDP je vhodným referenčním dokumentem pro podnícení spolupráce, přičemž se zároveň respektuje princip subsidiarity.

(5) Všichni účastníci se shodli, že ESDP nepřináší na úroveň Společenství žádné nové oblasti odpovědnosti. Tento dokument bude sloužit jako politický rámec pro členské státy, jejich regiony a místní orgány, i pro Evropskou komisi v rámci jejich příslušných oblastí odpovědnosti.

Výňatek z konečných závěrů vydaných německým předsednictvem na závěr Neformální rady ministrů EU odpovědných za územní plánování.

Postupim, 10. - 11. května 1999

Obsah

Část A

Dosažení vyváženého a trvale udržitelného rozvoje území Evropské unie:

Příspěvek politiky územního rozvoje	5
1 Přístup k územnímu rozvoji na evropské úrovni	7
1.1 „Území“: Nová dimenze evropské politiky	7
1.2 Rozdíly v územním rozvoji	7
1.3 Základní cíle ESDP	10
1.4 Status ESDP	11
1.5 ESDP jako proces	11
2 Vliv politiky Společenství na území EU	13
2.1 Rostoucí význam politiky EU s územním dopadem	13
2.2 Politika EU s územním dopadem	14
2.2.1 Politika Společenství pro podporu soutěže	14
2.2.2 Transevropské sítě (TEN)	14
2.2.3 Strukturální fondy	15
2.2.4 Společná zemědělská politika	16
2.2.5 Politika v oblasti životního prostředí	17
2.2.6 Výzkum a technický vývoj (RTD)	17
2.2.7 Poskytování úvěrů Evropskou investiční bankou	18
2.3 Posílení územních souvislostí v politice Společenství	18
3 Politické cíle a varianty pro území EU	19
3.1 Územní orientace politiky	19
3.2 Polycentrický územní rozvoj a nový vztah mezi městem a venkovem	19
3.2.1 Polycentrický a vyvážený územní rozvoj v Evropské unii	19
3.2.2 Dynamická, atraktivní a konkurenceschopná města a urbanizované regiony	21
3.2.3 Rozvoj vycházející z místních tradic, rozmanité a produktivní venkovské oblasti	23
3.2.4 Partnerství mezi městem a venkovem	24
3.3 Rovnost v dostupnosti infrastruktury a vědomostí	25
3.3.1 Integrovaný přístup pro lepší dopravní spoje a sanžší dostupnost vědomostí	25
3.3.2 Polycentrický model rozvoje: Základ pro lepší dostupnost	26
3.3.3 Efektivní a trvale udržitelné využití infrastruktury	27
3.3.4 Šíření inovací a vědomostí	28
3.4 Prozíravá péče o přírodní a kulturní dědictví	29
3.4.1 Přírodní a kulturní dědictví jako přínos rozvoje	29
3.4.2 Ochrana a rozvíjení přírodního dědictví	30
3.4.3 Hospodaření s vodními zdroji: zvláštní výzva pro územní rozvoj	31
3.4.4 Tvůrčí péče o kulturní krajiny	32
3.4.5 Tvůrčí péče o kulturní dědictví	33
4 Uplatnění ESDP	34
4.1 Smírem k integrovanému územnímu rozvoji	34
4.2 Uplatnění ESDP na úrovni Společenství	36
4.3 Nadnárodní spolupráce mezi členskými státy	37
4.4 Přeshraniční a meziregionální spolupráce	41
4.5 Uplatňování ESDP v členských státech	42
4.6 Význam ESDP pro celoevropskou a mezinárodní spolupráci	43

5	Rozšíření EU: Další výzva pro evropskou politiku územního rozvoje	44
5.1	Nové referenční teritorium pro ESDP	44
5.2	Hlavní rysy územního rozvoje v kandidátských zemích	45
5.2.1	Obyvatelstvo	45
5.2.2	Hospodářství	45
5.2.3	Doprava	46
5.2.4	Životní prostředí	46
5.2.5	Závěry	46
5.3	Specifické úkoly evropské politiky územního rozvoje v budoucích členských státech	47
5.4	Územní důsledky rozšíření pro regiony EU	47
5.5	Politické cíle a varianty ESDP ve světle rozšíření	48
5.6	Principy integrace úkolů souvisejících s rozšířením do evropského územního rozvoje a plánování	48

Část B

Území EU: Trendy, příležitosti a výzvy	51
1 Podmínky a trendy územního rozvoje v Evropské unii	53
1.1 Zeměpisná charakteristika EU	53
1.2 Demografické trendy	55
1.3 Hospodářské trendy	57
1.4 Ekologické trendy	60
2 Otázky územního rozvoje evropského významu	62
2.1 Tendence ke změně v evropském urbánním systému	62
2.1.1 Vznik městských sítí	62
2.1.2 Změny v hospodářských možnostech měst	62
2.1.3 Pokračující rozšiřování měst	63
2.1.4 Růst sociální segregace ve městech	63
2.1.5 Zlepšení kvality městského prostředí	63
2.2 Změna úlohy a funkce venkovských oblastí	64
2.2.1 Zvýšení vzájemné závislosti mezi městskými a venkovskými oblastmi	64
2.2.2 Různé směry rozvoje venkovských oblastí	64
2.2.3 Změny v zemědělství a lesním hospodářství - důsledky pro ekonomiku a využití území	64
2.3 Doprava a spoje	66
2.3.1 Hraniční a integrační problémy sítí	66
2.3.2 Zvýšené dopravní toky a přetížení	66
2.3.3 Nedostatečná dostupnost v Evropské unii	67
2.3.4 Koncentrace a rozvojové koridory	68
2.3.5 Rozdíly v šíření inovací a znalostí	68
2.4 Přírodní a kulturní dědictví	69
2.4.1 Ztráta biologické rozmanitosti a přírodních oblastí	69
2.4.2 Nebezpečí pro vodní zdroje	70
2.4.3 Zvýšený tlak na kulturní krajinu	71
2.4.4 Zvýšený tlak na kulturní dědictví	72
3 Vybrané programy a vize integrovaného územního rozvoje	73
3.1 Programy EU s územními důsledky	73
3.2 Programy INTERREG II C	74
3.3 Pilotní akce pro nadnárodní územní rozvoj podle článku 10 ERDF	75
3.4 Územní vize	76
4 Základní údaje o kandidátských a členských zemích	77
Poznámky	78